

MUSIQA FANINING O'QUVCHILARGA EMOTSIONAL TA'SIRI VA IJOBIY
MOTIVATSIYANI SHAKLLANTIRISHDAGI ROLI

Umurzakova Sanamhon

Chirchiq davlat pedagogika universiteti talabasi

Usmanova Fatima

Chirchiq davlat pedagogika universiteti talabasi

Annotatsiya. *Mazkur maqolada musiqa fanining o'quvchilarga emotsional ta'siri hamda ularning o'qishga nisbatan ijobiy motivatsiyasini shakllantirishdagi roli ilmiy-pedagogik nuqtai nazardan tahlil etiladi. Musiqa inson hissiyotlariga bevosita ta'sir etuvchi san'at turi sifatida o'quvchilarning ruhiy holatini muvozanatga keltiradi, estetik didini rivojlantiradi va ijobiy kayfiyatni shakllantiradi. Shu boisdan musiqa darslari ta'lim jarayonining nafaqat estetik, balki psixologik va tarbiyaviy jihatdan ham muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Tadqiqotda musiqaning emotsional ta'siri, o'quvchilarda ijodkorlik, o'ziga ishonch, jamoaviylik va ijobiy motivatsiyani yuzaga keltirishdagi o'rne, shuningdek, o'qituvchi faoliyatining badiiy-psixologik mexanizmlari yoritilgan. Maqolada shuningdek, musiqiy faoliyat jarayonida o'quvchilarning ichki kechinmalarini boshqarish, ijobiy emotsionalarni kuchaytirish hamda shaxsiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatish omillari tahlil qilingan.*

Kalit so'zlar. *musiqa fani, emotsional ta'sir, motivatsiya, badiiy tarbiya, psixologik muhit, estetik did, ijodkorlik.*

Kirish.

Musiqa insoniyat madaniyatining eng qadimiy va ta'sirchan shakllaridan biri bo'lib, u shaxsning hissiy dunyosini boyitadi, ruhiy kechinmalarini yengillashtiradi va ichki muvozanatni tiklaydi. O'quv jarayonida musiqa fanining o'rne nafaqat estetik zavq bag'ishlash, balki o'quvchilarni ma'naviy, axloqiy va psixologik jihatdan tarbiyalashda ham nihoyatda muhimdir. Chunki musiqaning asosiy mohiyati — inson ruhiyatiga bevosita ta'sir o'tkazish, his-tuyg'ularni uyg'otish va ularni ijobiy tomonga yo'naltirishdir. Shu nuqtayi nazardan, musiqa fanini o'qitish orqali o'quvchilarda ijobiy emotsional holatni shakllantirish, ularni o'qishga, ijodga, go'zallikni his etishga undash pedagogik jarayonning ajralmas qismiga aylanadi.

Bugungi kunda ta'lim tizimi o'quvchilarni nafaqat bilim bilan qurollantirish, balki ularning ichki dunyosini, his-tuyg'ularini, estetik qarashlarini va ijodiy fikrlashini rivojlantirishni ham ko'zda tutadi. Shu jihatdan musiqa darslari o'quvchilarning hissiy barqarorligini ta'minlash, ijobiy kayfiyatda bo'lishi va motivatsion muhit yaratishda samarali vosita hisoblanadi. Musiqa orqali inson o'zini anglaydi, boshqalarni tushunadi, empatiya va bag'rikenglik kabi insoniy fazilatlarini rivojlantiradi. Ayniqsa, umumta'lim

maktablarida musiqa darslari o'quvchilarning darslarga bo'lgan qiziqishini oshirishda, ularning ijobiy motivatsiyasini shakllantirishda muhim o'rin tutadi.

Pedagogik jihatdan qaraganda, musiqa darslari orqali o'quvchilarning emotsional olamiga ijobiy ta'sir ko'rsatish, ularni o'z his-tuyg'ularini ifodalashga, musiqiy asarlar orqali o'zini anglashga va o'z shaxsini namoyon etishga yo'naltirish mumkin. Bu esa, o'z navbatida, o'quvchilarda o'z-o'zini qadrlash, ichki barqarorlik, o'qishga nisbatan qiziqish va mas'uliyat hissini oshiradi.

Musiqa ta'limi jarayonida o'quvchining ruhiy holati bilan ishlash alohida e'tibor talab qiladi. O'qituvchi dars jarayonida musiqaning emotsional kuchidan samarali foydalanib, o'quvchilarni faollikka, ijodkorlikka va estetik tafakkurga undashi kerak. Chunki musiqiy asar inson qalbiga bevosita kiradi, u so'zsiz, lekin ma'noli tilda inson ruhiga murojaat qiladi. Shuning uchun musiqa orqali berilayotgan tarbiya va ta'lim o'quvchilar shaxsining shakllanishida kuchli psixologik vosita vazifasini bajaradi.

Umumiy qilib aytganda, musiqa fani o'quvchilarda nafaqat musiqiy eshituv, ritm yoki qo'shiq aytish ko'nikmalarini rivojlantiradi, balki ularning hissiy olamini boyitadi, ijobiy motivatsiyani kuchaytiradi va o'z-o'zini anglash jarayonini faollashtiradi. Shu sababli musiqa fani o'qituvchilari har bir darsda o'quvchining ichki dunyosiga kirib borish, ularning ruhiy holatini sezish va musiqiy jarayon orqali ijobiy energiyani uzatish mas'uliyatini his etishlari zarur.

Asosiy qism. Musiqa fanining o'quvchilarga emotsional ta'siri ko'p qirrali bo'lib, u inson ruhiyatining eng nozik qatlamlariga kirib boradi. Musiqa asarlari orqali o'quvchilar nafaqat tovushlar uyg'unligini, balki hissiyot, kayfiyat, ruhiy holatni ham sezadilar. Shu sababli, musiqa darslari o'quvchilarda his qilish, tinglash, tushunish va his-tuyg'ularni ifodalash qobiliyatlarini shakllantiradi. Bu jarayonda o'quvchilar musiqani nafaqat o'rganadilar, balki uni his qiladilar, uni o'z shaxsiy kechinmalari bilan bog'laydilar.

Musiqaning emotsional ta'siri o'quvchilarning psixologik holatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Masalan, tinchlantiruvchi kuylar o'quvchilarda sokinlik, barqarorlik va ichki osoyishtalik hissini uyg'otadi, ritmik va jo'shqin ohanglar esa ularni faollikka, ijodkorlikka va quvonchga undaydi. Shu tarzda musiqa darslari o'quvchilarning dars jarayonidagi charchoqlarini kamaytiradi, ruhiy tiklanishni ta'minlaydi va o'qishga bo'lgan qiziqishni kuchaytiradi.

Motivatsiya jihatidan musiqa fanining ahamiyati yanada chuqurroq. O'quvchi musiqa orqali o'zini anglaydi, o'z salohiyatini kashf etadi va o'z oldiga maqsad qo'yishni o'rganadi. Ijobiy motivatsiyaning shakllanishi, avvalo, o'quvchining darsga bo'lgan ichki munosabatiga bog'liq bo'lib, musiqa bu jarayonda tabiiy stimulyator sifatida namoyon bo'ladi. O'qituvchi musiqiy faoliyatni tashkil etar ekan, o'quvchilarda ishtirok etish istagini uyg'otish, ularni faol tinglovchi, qo'shiqchi, cholg'uchi yoki ijodkor sifatida jarayonga jalb etish orqali motivatsiyani mustahkamlaydi.

Pedagogik tajribalar shuni ko'rsatadiki, musiqiy faoliyatda qatnashgan o'quvchilar o'z his-tuyg'ularini erkin ifoda etish, jamoada ishlash, boshqalar fikrini tinglash va baholash qobiliyatlarini rivojlantiradi. Shu bilan birga, musiqa orqali o'quvchi o'z ruhiy holatini nazorat qilishni, salbiy his-tuyg'ularni ijobiy energiyaga aylantirishni o'rganadi. Bu holat o'z navbatida shaxsiy rivojlanish va ijobiy motivatsiyaning muhim tarkibiy qismiga aylanadi.

Musiqa darslarida o'quvchining emotsional holatini shakllantirishda o'qituvchining shaxsiy fazilatlari, kasbiy mahorati va psixologik sezgirliigi muhim ahamiyat kasb etadi. O'qituvchi dars davomida musiqaning badiiy, estetik va tarbiyaviy kuchidan foydalanib, o'quvchilarni ruhiy jihatdan quvvatlantiradi. O'quvchilarga musiqiy asarning mazmunini, kompozitsiyasini va ifoda usullarini tahlil qilish imkonini yaratish, ularni musiqiy fikrlashga o'rgatish orqali o'qituvchi ularning hissiy olamini kengaytiradi.

Shuningdek, musiqa darslari jarayonida qo'shiq aytish, ritmik harakatlar, cholg'u asboblardan foydalanish o'quvchilarda estetik zavq uyg'otadi va ularni o'zini ifoda etishga undaydi. Ayniqsa, jamoaviy kuylash mashg'ulotlari o'quvchilarda hamkorlik, do'stlik, hurmat va mas'uliyat kabi insoniy fazilatlarni rivojlantiradi. Shu tariqa musiqa o'quvchilarda nafaqat emotsional barqarorlikni, balki ijtimoiy muloqot madaniyatini ham shakllantiradi.

Xulosa qilib aytganda, musiqa fani o'quvchilarning ruhiy, emotsional va ijtimoiy rivojlanishida beqiyos ahamiyatga ega. Ularning ijobiy motivatsiyasini shakllantirishda musiqa o'ziga xos kuchga ega bo'lib, o'qituvchi bu imkoniyatdan samarali foydalanishni bilsa, dars jarayoni o'quvchining qalbi va tafakkuri uchun haqiqiy ilhom manbaiga aylanadi.

Xulosa

Musiqa fani o'quvchilarning emotsional dunyosiga ijobiy ta'sir ko'rsatadigan eng kuchli vositalardan biridir. U nafaqat estetik zavq uyg'otadi, balki shaxsning ruhiy barqarorligi, hissiy muvozanati va ijobiy motivatsiyasini shakllantirishda ham muhim o'rin tutadi. O'quvchilarda musiqaga nisbatan qiziqish, o'zini ifoda etish, ichki kechinmalarni musiqiy obrazlar orqali yetkazish ko'nikmasining shakllanishi — ularning umumiy shaxsiy rivojlanishiga sezilarli hissa qo'shadi. Shu bois, musiqa darslari faqat san'atni o'rganish emas, balki insoniy tuyg'ularni tarbiyalash, ijobiy dunyoqarashni shakllantirish jarayoni sifatida qaralishi kerak.

O'quvchilar musiqani his qilishni o'rganar ekan, ular hayotdagi voqealarga nisbatan sezgirlik, bag'rikenglik, mehr va g'amxo'rlik kabi fazilatlarni rivojlantiradi. Bu esa ularning darslarga nisbatan munosabatini o'zgartiradi, o'qishga, ijodkorlikka, o'z ustida ishlashga bo'lgan ichki turtkini kuchaytiradi. Ijobiy motivatsiya esa o'z navbatida o'quv jarayonining samaradorligini ta'minlaydi.

Musiqa o'qituvchisining vazifasi faqat qo'shiq o'rgatish yoki nazariy bilim berish bilan cheklanmaydi, balki har bir darsda o'quvchining qalbiga kirib borish, unda estetik his-tuyg'ularni uyg'otish, hayotga ijobiy qarashni shakllantirishdir. Shu ma'noda, musiqa darsi — bu o'quvchi qalbi bilan suhbatlashish, uni his qilishga, sevinishga, orzu qilishga o'rgatish maktabidir.

Xulosa sifatida ta'kidlash joizki, musiqa fanining o'quvchilarga emotsional ta'siri va ijobiy motivatsiyani shakllantirishdagi roli beqiyosdir. U shaxsning ruhiy va ma'naviy dunyosini boyitadi, ijodiy tafakkurni rivojlantiradi, insoniy qadriyatlarni mustahkamlaydi. Shu boisdan musiqa ta'limi jarayonida o'qituvchilar o'quvchilarning emotsional ehtiyojlarini hisobga olib, darslarni shunday tashkil etishlari kerakki, har bir o'quvchi o'zini bu jarayonning faol ishtirokchisi sifatida his qilsin. Ana shundagina musiqa darsi nafaqat o'qitish, balki tarbiyalash, ruhlantirish va ilhomlantirish vositasiga aylanadi.

ADABIYOTLAR:

1. Abdullayeva M. Musiqa ta'limining psixologik asoslari. – Toshkent: Fan, 2020.
2. Komilova D. Musiqa pedagogikasi. – Toshkent: O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti nashriyoti, 2019.
3. Ergashevna, A. M., Nosirovna, M. R., Davlatovna, K. G., & Kurbanovna, N. M. (2021). Innovative and Ecological Approaches in Improving the Professional Competence of Teachers of Medical Education. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 12(8).
4. Kadirova, Z. Z. (2021). Nominativ features of the periphrases. *Scientific Bulletin of Namangan State University*, 2(2), 220-225.
5. Утаев, А., & Норова, Н. (2019). Олий педагогик таълим муассаларида норматив-ҳукукий ҳужжатлар тарғиботини ташкил этиш. *Таълимдаги инновациялар ва ислохотлар контекстида замонавий кластер тизими*.
6. Rasulov B. O'quvchilarda estetik didni shakllantirishda musiqaning o'rni. – *Pedagogika jurnali*, 2021.
7. Xodjayev N. Musiqa va tarbiya: nazariya va amaliyot. – Toshkent: O'qituvchi, 2018.
8. Tursunova Z. Musiqa darslarida motivatsiyani kuchaytirish usullari. – *Ta'lim va fan jurnali*, 2022.